

Георги Карасимеонов (Ред.)

БАРОМЕТЪР

Политическите партии в България

Тримесечен обзор
Април-Юни 2009

■ Резултатите от изборите за Народно събрание доведоха до поредната трансформация на партийната система в България. В новия парламент се наблюдава качествено нова конфигурация на силите, като доминация имат десните партии.

■ ГЕРБ спечели убедително парламентарните избори и ще поеме политическата отговорност за съставяне на следващото правителство, което ще оглави лидера на партията Бойко Борисов.

■ БСП понесе тежка изборна загуба на парламентарните избори. Партията постигна един от най-слабите си резултати на всички проведени избори досега. Това ще доведе до сериозни вътрешнопартийни последици в БСП, а и до възможна трансформация на лявото политическо пространство.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание.....	1
1. Политическата ситуация	2
2. Състояние на политическите партии и развитие на партийната система в България.....	4
2.1. Партиите от управляващата коалиция	4
2.1.1. БСП.....	4
2.1.2. НДСВ	6
2.1.3. ДПС	7
2.2. Партиите в дясното политическо пространство	8
2.2.1. ГЕРБ.....	8
2.2.2. „Синята коалиция“	9
2.2.3. Малките десни партии	11
2.2.4. „Атака“	12
3. Общественото мнение	12
4. Основни изводи и прогнози	13

1. Политическата ситуация

Изборите за Европейския парламент/ЕП/ и за Народно събрание бяха основните събития, които оказаха първостепенно влияние върху политическата ситуация в България. Това предопредели динамиката на процесите в развитието на партийната система в страната.

Изборите за ЕП бяха спечелени от партия ГЕРБ, която получи 24.36%. Коалиция за България зае второто с 18.5% от вота на избирателите. ДПС са трети с 14.14%, следвани от „Атака“ с 11, 96%, НДСВ – 7,96% и „Синята коалиция“ – 7,95%. Това са и партиите, които ще имат свои представители в ЕП. Разпределението на мандатите е както следва: ГЕРБ – пет представители, които ще бъдат в групата на ЕНП; Коалиция за България – четири (ПЕС), ДПС – три (АЛДЕ); НДСВ – два (АЛДЕ) и „Синята коалиция“ – един (ЕНП). При приемане на Лисабонския договор България ще има 18-ти представител в Европейския парламент. Мандатът ще получи „Синята коалиция“ и Светослав Малинов. Избирателната активност на изборите бе 38.9%.

Предизборната ситуация в страната силно изостри отношенията между отделните политически партии. Така например промените в избирателния закон бяха едни от най-спорните и дискутирани в публичното пространство въпроси. БСП и ДПС с подкрепата на депутатите от „Атака“ и „Ред, законност и справедливост“ гласуваха закон, с който се увеличава избирателния праг за коалиции от 4% на 8% и се въвеждат 31 мажоритарни избирателни райони, съвпадащи териториално със съществуващите многомандатни избирателни райони.

Част от дясната опозицията и НДСВ остро се противопоставиха и разкритикуваха промените, единодушно обвинявайки БСП и ДПС, че целят да си осигурят предимство на парламентарните избори. По отношение на мажоритарните райони критиките бяха в две основни направления: от една страна, че по този начин се увеличава възможността за купуване на гласове и от друга, че се изкривяват изборните резултати поради разликите в големината на отделните райони. Зам. председателят на НДСВ Марина Дикова

заяви, че въвеждането на 31 мажоритарните одномандатни райони ще увеличи купуването на гласове, тъй като ще се засили влиянието на определени бизнес партии и икономически кръгове над избирателите, които контролират.

От „Синята коалиция“ заявиха, че избирането на 31 мажоритарни депутати в един тур е в полза на БСП и ДПС. Поради това от парламентарните групи на СДС и ДСБ направиха предложение мажоритарните кандидати да бъдат избирани на два тура, което беше отхвърлено от мнозинството.

Най-големи критики имаше по отношение увеличаването на избирателната бариера за коалиции на 8%. Според Екатерина Михайлова от ДСБ „най-голямата цел на тези поправки е да бъде възможно най-много притисната и унищожена автентичната десница“. В подобен тон беше и реакцията на лидерът на СДС Мартин Димитров, който обвини управляващите, че с поправките целят да спечелят „служебна победа“.

Депутатът от Коалиция за България Георги Близнашки беше един от малцината в БСП, които се противопоставиха на повишаването на избирателната бариера. Според него принципно погледнато целта на по-високата бариера е да се спре възходът на екстремистки партии, насочени срещу конституционния правов ред. В случая обаче „покачването на бариерата се превръща в средство за разправа с политически противници“.

Тези решения промениха електоралната ситуация в страната и стратегиите на отделните партии. Заради по-високата избирателна бариера някои партии пресмислиха своята коалиционна политика. Така например партия „Лидер“ напусна коалиция „Напред“, в която обмисляха варианти за явяване с регистрация на една от партиите, за да избегнат непосилната за тях избирателна бариера.

Президентът Първанов също разкритикува повишаването на избирателния праг и наложи вето над спорния текст, което Народното събрание отхвърли. Опозицията сезира Конституционния съд, който обяви повишаването на избирателната бариера за коалиции на 8% за противоконституционно. Основният

аргумент на съдиите е, че тези промени нарушават принципите на партиен плурализъм в страната. По отношение на въведените мажоритарни изборителни райони конституционните съдии отхвърлиха възражението на опозицията.

В хода на предизборната кампания се очерта една изключително негативна тенденция, накърняваща имиджа на страната. Става дума за явлението подсъдимите лица да се кандидатира за народни представители с цел получаване на имунитет, водещо до спиране на делата срещу тях. Това се дължи на несъвършенствата в българското законодателство, които позволяват обвиняеми да придобиват имунитет, кандидатирайки са за народни представители.

Така например бе прекратено делото срещу лидера на партия „Българска социалдемократия“ и бивш вицепремиер в правителството на Димитър Попов Александър Томов, подсъдим за източване на 29 млн. лева от металургичния комбинат „Кремиковци“. Други две лица, обвиняеми за организиране на престъпна група, склоняване към проституция и пране на пари – общинските съветници във Варна Веселин и Христо Данови първоначално бяха включени в листите на „Обединени български патриоти“ на изборите за Народно събрание. В последствие обаче те се признаха за виновни като подписаха споразумение с прокуратурата и по този начин бяха осъдени – Веселин Данов на три години затвор, а сина му Христо на една година затвор.

Най-сериозен обществен отзвук предизвика кандидатирането за народни представители на дупнишките бизнесмени Пламен Галев и Ангел Христов, които придобиха имунитет и по този начин мярката им за неотклонение задържане под стража бе променена в парична гаранция. Известните повече в публичното пространство като „братя Галеви“ са обвиняеми за рекет, изнудване и организиране на престъпна група.

Друго ключово дело наблюдавано от Европейската комисия – това за източване на 7,5 млн. евро по програма САПАРД, по което основен обвиняем е Марио Николов, също бе прекратено поради кандидатирането на един от обвиняемите

Иван Иванов за народен представител от партия „Лидер“.

Опит да получи имунитет и да излезе на свобода заради това, че е регистриран като застъпник на мажоритарния кандидат Ивайло Дражев, направи Златомир Иванов, по-известен като Златко Баретата – обвиняем за организиране на престъпна група с цел разпространение на наркотици.

Друга особено негативна тенденция в българския политически живот е свързана с купуването на гласове и принуждаването избиратели да гласуват за дадена партия, чрез корпоративен контрол на определени работодатели – тенденция, която се наблюдаваше и на миналите местни избори. Това показва, че държавата не съумява да противодейства ефективно на това така вредно и недемократично явление. Нещо повече, редица авторитетни неправителствени организации остават с впечатлението, че правителството няма желание да се противопостави на това рушащо имиджа на България явление. Така например по данни на „Прозрачност без граници“ купените гласове и контролираният вот представляват 16.4% от всички гласували на изборите за ЕП гласове или 415 хиляди гласа. Купуването на гласове е ставало под формата на плащане на пари пред изборителните секции (45%), изплащане на дълго забавени заплати и възнаграждения в самия изборен ден (20%) и раздаване на храни (15%).

Сред другите форми на контролиран вот са пряк контрол на гласоподавателите чрез предварително подготвени списъци (36%), групово гласуване (27%), преки или косвени заплахи са уволнение (4.5%). Най-ярък пример за корпоративен вот беше свързан с партия „Лидер“.

Световната икономическа криза вече сериозно се усеща в България. Правителството официално обяви, че страната се намира в рецесия. Вече второ поредно тримесечие се наблюдава спад в растежа в сравнение със същия период за миналата година. Като основен проблем се очертава повишаването на безработицата. По данни на социалното министерство към месец март безработицата в страната е около 7%. Вероятно обаче тя е по-голяма, тъй като практиката показва, че не всички

безработни се регистрират като такива. По информация на Българската стопанска камара над 160 предприятия вече са обявили фалит, а редица компании и фирми ще последват тези участ през идните месеци. Националният бюджет регистрира обезпокоителни понижения в приходната си част, което ще бъде основно предизвикателство пред бъдещото правителство.

Най-силно засегнати от икономическата криза са промишлеността и строителството. Именно в тези сектори на икономиката са реализирани и най-големи съкращения на персонал. Очаква се и спад в постъпленията от туризма. Притокът на чуждестранни капитали също е значително под стойностите от миналата година.

Правителството бе остро критикувано от дясната опозиция, че не е актуализирало държавния бюджет, тъй като заложените параметри в приходна част едва ли ще бъдат изпълнени. От ГЕРБ заявиха, че веднага след изборите при условие, че формират правителство една от първите стъпки, която ще предприемат ще бъде да преразгледат и направят актуализация на бюджета.

Икономическата криза в България ще бъде основното предизвикателство пред бъдещото правителство, което трябва да вземе адекватни мерки, за да защити българската икономика. В този смисъл е особено важно да бъде формирана стабилна и работеща коалиция в следващото Народно събрание, което ще започне своята работа непосредствено след изборите.

ГЕРБ спечели убедително парламентарните избори получавайки подкрепата на 39,71% от гласовете на избирателите. Партиите от досега управляващата тройна коалиция претърпяха поражение – БСП получи най-слабия си резултат след демократичните промени – 17,71%, а НДСВ не успя да преодолее изборителната бариера, получавайки 3,01%. Останалите партии, които получават парламентарно представителство са ДПС с резултат – 14,46%, Атака – 9,36%, „Синята коалиция“ – 6,76% и „Ред, законност и справедливост“ – 4,13%. Изборителната активност на парламентарните избори се повиши значително в сравнение с изборите за ЕП като достигна 60%. / **Оценките за представянето на партиите на парламентар-**

ните избори са направени в последната част на Барометър в Основни изводи и прогнози/

2. Състояние на политическите партии и развитие на партийната система

2.1. Партиите от управляващата коалиция

2.1.1. БСП

Като най-голямата партия в управляващата коалиция, за БСП изборите за ЕП бяха особено важни. На тях партията затвърди позицията си на втора политическа сила със спечелените от Коалиция за България 18,50% от вота на избирателите. В абсолютен брой гласове това се равнява на 476 618 – малко над 60 000 гласа повече от миналите избори за ЕП. По този начин БСП ще има четирима представители в ЕП – външния министър Ивайло Калфин и досегашните евродепутати Илияна Йотова, Кристиан Вигенин и Евени Кирилов, които ще се присъединят към групата на ПЕС.

Основната оценка на БСП за резултата ѝ на изборите за ЕП беше по-скоро положителна. От ръководството заявиха, че очакванията за голяма победа на ГЕРБ не са се състояли, което само показва, че голяма част от избирателите не дават своята подкрепа за партията, ръководена от Бойко Борисов. От БСП заявиха, че при един силно фрагментиран парламент ще бъде трудно създаването на стабилна коалиция, а това ще се отрази негативно на страната в условията на разрастваща се икономическа криза. Поради това, от партията призоваха останалите политически сили за отговорно поведение и намиране на консенсус в името на националните интереси.

БСП заложи на една кампания, в която водещо място имаше премиера и лидер на партията Станишев. Станишев взе участие в редица предизборни срещи и мероприятия в различни населени места на страната. Основната цел на БСП в хода на кампанията, както за изборите за ЕП, така и за Народно събрание бе да мотивира своя твърд електорат да подкрепи партията.

Въпреки че изхожда от позициите на управляваща партия, БСП заложи на една негативна кампания по отношение на ГЕРБ и „Синята коалиция“, показателни за

което бяха редица предизборни клипове, които твърдяха, че коалиция между Бойко Борисов и Иван Костов ще бъде пагубна за държавата. Безспорно целта на БСП бе да мотивира своите твърди избиратели, връщайки спомените на своите привърженици назад във времето, когато управляваше правителството на Иван Костов, което за мнозина твърди последователи на социалистическата партия носи негативна символика.

Опозиционните десни партии също заложиха на една негативна кампания, в основата на която бяха силните критики към правителството ръководено от лидера на БСП Станишев.

В тази така напрегната и изострена предизборна кампания в БСП се забелязва определени противоречия между отделните групировки в партията, които могат да ескалират след изборите при положение, че БСП остане в опозиция.

Един от конфликтните моменти беше свързан с подреждането на партийните листи в Коалиция за България. Листите на изборите за ЕП предизвикаха напрежение в партията. Под силното влияние на Сергей Станишев, за водач на листата на Коалиция за България бе определен Ивайло Калфин, който не е член на БСП. Това предизвика негодувание сред част от партийното ръководство. Татяна Дончева, един от критиците на Станишев през последните години заяви, че напуска политиката. Повод за това стана именно начина на подреждане на листите на БСП за ЕП, където на Дончева бе предложена по-задна и неизбираема позиция. Дончева заяви, че не това е причината да напусне политиката, а това защото решенията в партията се вземат от един много тесен кръг около Станишев.

Подобна ситуация се получи и при листите за национален парламент, където Станишев наложи на избираеми места близки до него политици от по-младата генерация в партията като Антон Кутев, Мая Манолова, Корнелия Нинова, Меглена Плугчиева, Кирил Добрев и др. Основна фигура в партията като Иво Атанасов беше издигнат единствено като мажоритарен кандидат в Пазарджик, където БСП не е водеща политическа сила. Иво Атанасов, който дълги години беше депу-

тат от Кюстендилски изборителен район, където оглавяваше местната партийна организация бе изместен от приближената до премиера Станишев Мая Манолова.

Подреждането на партийните листи доведе до напускане на други знакови фигури в БСП, които бяха част от нейната гражданска квота. Така например Евгения Живкова – внучка на Тодор Живков и конституционалиста Георги Близнашки, който мнозина определят като човек от обкръжението на президента Първанов, заяви, че се оттеглят от политиката.

Официално партията напусна и историка Божидар Димитров, директор на Националния исторически музей, който се присъедини към ГЕРБ и стана мажоритарен кандидат на партията в Бургас.

Силен спор в БСП предизвика възможността лидера на партия „Евророма“ Цветелин Кънчев да бъде включен в партийните листи, каквато стъпка обмисляше партийното ръководство. Редица местни организации се противопоставиха на тази идея, поради което Кънчев не бе включен в листите. Ромският лидер Кънчев, който преди години лежа в затвора за побой и отвлечение, водеше преговори с БСП неговата партия „Евророма“ да бъде включена в Коалиция за България.

В своята предизборна програма БСП залага като приоритети запазване на финансовата стабилност и повишаване на благосъстояние на българските граждани. Програмата предвижда запазване на валутния борд и влизане в еврозоната при сегашния фиксиран курс на лева към еврото. Забелязват се и големи сериозни социално-популистки обещания като увеличаване на минималната пенсия на 200 лева, а минималната работна заплата на 400-450 лева – два пъти повече от сегашните нива. Средната заплата също се предвижда да нарасне двойно – на 900-950 лева в края на следващия четири годишен мандат.

Програмата на БСП показва, че енергетиката е един от основните приоритети за партията. В този смисъл се предвижда създаване на функциониращ и ефективен национален пазар за електроенергия; гарантиране на доставките на енергия за индустрията и населението; инвестиции в ТЕЦ „Марица изток“ 1 и 2 и завършване на

АЕЦ Белене до 2013-2014 година. Като задачи са заложи и развитието и стартирането на редица електроенергийни проекти, които бяха посочени и в предишните програми на партията. Такива са изграждането на LNG терминал на Егейско море; реализация на големите проекти Набуко и Южен поток; реорганизацията на находището от природен газ край Галата

2.1.2. НДСВ

Въпреки социологическите проучвания, които през последните две години постоянно сочеха, че НДСВ няма да успее да преодолее изборителната бариера, изборите за ЕП се оказаха един своеобразен успех за водената от Симеон Сакскобургготски партия. НДСВ спечели близо 8% от вота или 205 146 гласа. По този начин партията ще има двама представители в ЕП – еврокомисарят Меглена Кунева и Антония Първанова.

Причините за това са комплексни. От една страна НДСВ успя да проведе една активна предизборна кампания, разчитайки на политическия маркетинг и реклама с използването на модерните средства за масова информация. От друга страна обаче основна причина за този висок и дори неочакван от самото партийно ръководство резултат е кандидатурата на еврокомисаря Меглена Кунева, оглавява листата на партията. Това показва, че един силен мажоритарен кандидат, какъвто Кунева неминуемо е, може да промени обществените нагласи и да мотивира колебаещите се избиратели да гласуват за НДСВ. Не случайно тя беше кандидатът получил най-много преференции на изборите – 28,5% от избирателите на НДСВ посочиха Кунева като предпочитан кандидат.

Кунева още не е обявила своето решение дали ще остане еврокомисар или ще бъде евродепутат. Тя заяви, че крайното решение, което ще вземе ще зависи от резултатите на изборите за Народно събрание.

По време на кампанията НДСВ беше една от малкото партии, която се опитваше да води дебат, акцентиращ върху европейската проблематика и ролята на България в ЕС. Това определено отличаваше НДСВ от останалите партии, които акцентираха върху вътрешнополитически въпроси.

От НДСВ не скриха своето задоволство от постигнатия успех. Лидерът Симеон Сакскобургготски заяви, че този резултат не е случаен, а е плод на усилията, които НДСВ полага за развитието на страната през последните осем години. Според него това е и оценка на избирателите за работата на партията, която показва, че перспективите за развитие на НДСВ в бъдеще са големи. Сакскобургготски очаква НДСВ да разширява своята подкрепа и на парламентарните избори да получи още по-висок резултат.

За участието си на парламентарните избори НДСВ подписа споразумение със „Зелената партия – българските зелени“. По този начин от НДСВ се надяваха да получат допълнителна подкрепа на изборите, акцентирайки в предизборната кампания върху темата, свързана с опазване на околната среда, която среща подкрепа сред младите избиратели. От ръководството на партията заявиха, че това споразумение не е самоцел, а зад него стоят общи политически принципи, свързани с необходимостта от адекватна екологична политика.

НДСВ заложи на своите водещите фигури и министри, които бяха номинирани като мажоритарните кандидати и водачи на листите на партията в отделните многомандатни изборителни райони. Така например, Николай Василев ще води пропорционалната листа на партията и ще бъде мажоритарен кандидат във Варна; Милен Велчев е водач на листата на партията и мажоритарен кандидат в Пловдив – град; министърът на образованието Даниел Вълчев е водач на листата и мажоритарен кандидат в 24-и многомандатен изборителен район в София; правосъдния министър Меглена Тачева е водач на листата в Добрич. Освен на своите водещи политици, НДСВ заложи и на популярни лица като капитанът на националния отбор по волейбол Пламен Константинов например, който е мажоритарен кандидат и водач на листата в 23-и многомандатен изборителен район в София.

2.1.3. ДПС

На изборите за ЕП ДПС спечели подкрепата на 14,14% от избирателите и зае традиционното за нея място на трета по-

литическа сила. Партията ще има трима представители в ЕП като това са: Филиз Хюсменова, Владко Панайотов и Метин Казак. По този начин заедно с двамата представители на НДСВ, България ще има петима представители в групата на Алианса на либералите и демократите за Европа (АЛДЕ).

В абсолютен брой гласове партията спечели 30 хил. гласа по-малко в сравнение с миналите избори за ЕП. Това стана повод за редица спекулации и нападки от страна на десните опозиционни партии, че от ДПС са преливали гласове към НДСВ и коалицията на „Лидер“ и „Новото време“, чрез механизмите за политически контрол над определени прослойки от електората. Според опозицията по този начин ДПС цели да подпомогне близки до нея партии, с които в бъдеще тя отново да управлява. От ДПС отрекоха това, като обявиха подобни нападки за спекулативни и безпочвени.

Изборите за ЕП послужиха като подготовка на партията за участието ѝ на парламентарните избори. В този смисъл резултатите на изборите за ЕП, които донякъде са под електоралните възможности на ДПС, могат да бъдат разглеждани като част от партийната стратегия и подготовка за „по-важните“ избори за национален парламент. Резултат за ДПС, подобен на този или по-висок от миналите избори за ЕП, можеше да послужи като силно мобилизационно средство на партиите, които черпят легитимация от силното анти-ДПС говорене. Вероятно поради подобни опасения ДПС не мобилизира докрай потенциала си.

Не случайно в хода на предизборната кампания, както за изборите за ЕП, така и за Народно събрание партии като ГЕРБ, Атака и „Ред, законност и справедливост“ остро критикуваха ДПС. Така например, основно мото в кампанията на „Атака“ на изборите за ЕП беше лозунга „Не на Турция в ЕС“. От „Ред, законност и справедливост“ (РЗС) се противопоставиха на откриването на големия брой секции в Турция за изборите за национален парламент, организирайки протест пред Външно министерство. От РЗС дори заплашиха, че ще блокират граничния пункт „Капитан Андреево“, за да спрат

автобусите с избиратели от Турция, които традиционно и организирано идват в България по време на избори.

В хода на предизборната кампания, в Интернет беше пуснато едно изказване на Доган на партийно мероприятие в с. Кочан, община Сатовча, което стана повод на сериозно публично внимание. Пред симпатизанти на ДПС Доган заявява: „Аз съм инструментът във властта, който разпределя порциите на финансиране в държавата“ и че депутатите нямат реална власт да правят това. От гледна точка на предизборната кампания, съвсем естествено това изказване срещна сериозна реакция от представители на опозиционните партии, които остро разкритиковаха думите на Доган.

Доган заяви, че неговите думи са извадени от контекста и че опозиционните партии правят елементарни предизборни спекулации. Той сподели, че е обяснявал на избирателите си какви са правомощията на народния представител - на практика „той може само да лобира за отпускането на субсидии и средства от еврофондовете, но няма власт да ги отпусне“. Тук според Доган лидерът на партията има изключително голяма роля, тъй като той трябва да съблюдава за справедливото разпределение на средствата, за редуциране на проектите от гледна точка на ефективно инвестиране в съответната община.

Изказването на Доган още повече засили негативната кампания срещу ДПС, която се превърна в най-атакуваната партия от тройната коалиция. По този начин редица опозиционни партии легитимираха своята кампания, градена на базата на основното мото – отстраняване на ДПС от властта. „Доганизация“ бе едно от най-често употребяваните определения от опозицията по време на предизборната кампания. Този термин според опозицията описва най-точно ситуацията в България в резултат на управлението, в което участва ДПС.

Според Доган тези нападки от страна на опозицията показват единствено нейната идейна слабост и визия за развитието на страната. Доган счита, че ДПС е партия продукт на демокрацията, която винаги е работила за националните интереси и до

голяма степен постиженията на България до момента не биха се осъществили без участието и подкрепата на ДПС.

В тази така напрегната обстановка на критики и силни нападки към себе си, от ДПС заложиха на една динамична предизборна кампания с организиране многобройни мероприятия в страната, в които активно се включи лидера Ахмед Доган. Доган постави като основна задача пред симпатизантите на партията спечелването на половин милион гласа на парламентарните избори. Според лидера на ДПС това е съвсем изпълнима цел, необходима на партията, за да може да разширява своето присъствие във властта.

По време на предизборната кампания на изборите за ЕП направи впечатление позицията на ДПС по отношение на членството на Турция в ЕС. Този въпрос беше поставен по време на няколко телевизионни дебати. С оглед на анти-ДПС кампанията на някои политически партии, представителите на ДПС бяха особено предпазливи в своите отговори. Според тях тази тема не е актуална и не стои на дневен ред. Така например, евродепутата Филиз Хюсменова счита, че на този етап Турция не е готова за членството. Според нея в страната съществуват редица проблемни области, като например тези свързани с опазването на човешките права. Хюсменова изрази позицията, че ако Турция не изпълни критериите на ЕС, то страната няма как да стане член на съюза.

2.2. Партиите в дясното политическо пространство

2.2.1. ГЕРБ

Изборите за ЕП бяха спечелени от ГЕРБ и по този начин партията на Бойко Борисов се утвърди като първа политическа сила в страната. ГЕРБ получи 24,36% от действителните гласове или 627 693 гласа. В сравнение с предходните избори за ЕП ГЕРБ разширява своята подкрепа с малко повече от 200 000 гласа. По този начин партията ще има петима представители в ЕП, които ще се присъединят към групата на ЕНП. Това са: настоящите евродепутати Румяна Желева и Владимир Уручев, икономиста Илиана Иванова, Емил Стоянов –

брат на бившия президент Петър Стоянов и политолога Мария Неделчева.

На официалната пресконференция след изборите, лидерът на партията Бойко Борисов благодари на привържениците на ГЕРБ като заяви, че партията е постигнала един голям успех. Този успех според Борисов би бил по-голям при една по-висока изборителна активност, която не се е състояла поради това, че от БСП и ДПС не са пожелали да проведат изборите за ЕП и Народно събрание на една дата. Борисов призова изборителите да отидат масово до урните на парламентарните избори и да дадат своята подкрепа за ГЕРБ. Столичният кмет заяви, че неговата партия е алтернативата на тройната коалиция и доказателство за това е острата и негативна кампания проведена срещу него и ГЕРБ от страна на БСП и ДПС.

В хода на предизборната кампания на изборите за ЕП Борисов счупи крака си и получи разкъсване на мускулни връзки, поради което не можа да се включи активно в организираните от партията мероприятия.

Интерес представляват кандидатите на ГЕРБ за народни представители. Сред тях личат имената на художника Вежди Рашидов – издигнат в бастiona на ДПС Кърджали; Божидар Димитров – мажоритарен кандидат и водач на листата във Варна; Красимир Петров – мажоритарен кандидат във Варна, където водач на партийна листа е председателя на партията Цветан Цветанов; Цветанов е и мажоритарен кандидат във Велико Търново. ГЕРБ заложи и на редица координатори на партията, които оглавиха партийните листи в своите изборителни райони.

Самия Бойко Борисов не взе участие в листите на партията. На многобройните въпроси дали ще бъде премиер при условие, че ГЕРБ спечели изборите Борисов остави този отговор след изборите като заяви, че това е в ръцете на българските изборители.

След изборите за ЕП от „Синята коалиция“ издигнаха идеята за общи мажоритарни кандидати с ГЕРБ, за да бъдат спечелени максимален брой депутати на десницата. От „Синята коалиция“ предложиха на ГЕРБ на базата на изборните резултати, партията на Борисов да пред-

ложи кандидати в три четвърти от избирателните райони, а „Синята коалиция“ в останалите. Според „Синята коалиция“ при положение, че ГЕРБ се яви със самостоятелни мажоритарни кандидати на изборите ще спечели 7 депутати, а те – един. При общи кандидати обаче двете партии биха спечелили общо 20 депутати.

От ГЕРБ отхвърлиха това предложение и призоваха „Синята коалиция“ да подкрепи техните кандидати. СДС и ДСБ определиха това предложение като неприемливо и опит за асимилация от страна ГЕРБ. По този начин двете десни политически сили издигнаха самостоятелни мажоритарни кандидати. Това обаче може да доведе до разсейване на гласовете, от което да се възползват БСП и ДПС.

През последните месеци ГЕРБ бе обвинявана, дори и от „Синята коалиция“, че има противоречиви виждания за развитие на българската икономика. Последната програма на партията обаче показва някои ясни и конкретни приоритети в духа на дясната политика.

В икономическата програма на ГЕРБ се обръща внимание на три основни изходни позиции като намаляване на осигуровките, намаляване на необходимия капитал за регистриране на нови фирми и избягването и ограничаване на излишни публични разходи. Според ГЕРБ е необходимо осигуровките в страната да паднат с пет пункта като основната цел е работодателите да запазват работните места в условията на икономическа криза.

Целта на ГЕРБ е по този начин да бъде стимулиран бизнеса, на който държавата да освободи повече пространство за действие. В този смисъл се предвижда намаляване на лицензионните режими.

Приоритет в политиката на ГЕРБ е запазването на валутния борд до приемането на България във валутния режим ERM2. Поради тази причина от партията заявяват, че няма да допуснат бюджетен дефицит, тъй като това е едно от основните изисквания за членство в еврозоната.

От „Синята коалиция“ коментираха, че новата програма на ГЕРБ се доближава до техните виждания за развитие на икономиката, което може да бъде една добра основа за бъдещо съвместно управление.

2.2.2. „Синята коалиция“

Коалицията между СДС и ДСБ, към която се присъединиха и други по-малки десни партии, получи името „Синята коалиция“, с което тя бе регистрирана за участие в изборите за ЕП и Народно събрание.

За „Синята коалиция“ изминалото тримесечие беше особено динамично и наситено с противоречия. До голяма степен това се дължеше на вътрешнопартийните противоборства в СДС, което затрудни като цяло коалицията в провеждането на една ефективна предизборна кампания на изборите за ЕП.

Проблемите в СДС се дължаха на поведението на бившия лидер на партията Пламен Юруков, който заедно с Пламен Радонов регистрира СДС като самостоятелен участник на изборите за ЕП. Това стана възможно след като Мартин Димитров бе обявен от Софийски градски съд за нелегитимно избран председател на СДС с мотива, че вътрешните избори за лидер на партията не са проведени според устава на партията. От ръководството на СДС обявиха решението на съда като политическа поръчка на тройната коалиция, целяща да спре тяхното участие на изборите за ЕП. По този начин ЦИК първоначално отказа да впише СДС с лидер Мартин Димитров като част от „Синята коалиция“.

От „Синята коалиция“ обвиниха Пламен Юруков, че изпълнява поръчение на ДПС и БСП. Юруков отхвърли нападите и мотивира решението си да впише СДС за самостоятелно участие в изборите за ЕП като опит да се противопостави на поглъщането на партията от Иван Костов. Според него едно участие на СДС в коалиции с ДСБ ще доведе единствено до заличаване на партията.

На пръв поглед поведението на Пламен Юруков изглеждаше парадоксално и противоречиво. Самият той преди повече от половин година се отказа от лидерския пост в СДС с мотива, че партията не стои зад него. В навечерието на изборите обаче той отново „припозна“ себе си като лидер, който се бори и защитава интересите на СДС.

От СДС обжалваха решението на ЦИК за регистрацията на Юруков пред Софийски градски съд като на няколко пъти съдии си правиха самоотвод. Про-

блемите с регистрацията на СДС се проточиха повече от месец до самия ден, в който изтича крайния срок за регистрациите на партии и коалиции в ЦИК за участие на изборите за ЕП. Накрая самият председател на Върховния административен съд Константин Пенчев се зае с казуса и излезе с решение, с което беше дадено правото на СДС с лидер Мартин Димитров да бъде регистрирано за участие в изборите като част от „Синята коалиция“.

Към „Синята коалиция“ се присъединиха още „Обединените земеделци“ на Анастасия Мозер, социалдемократите на Нихризов и Радикалдемократическата партия.

Проблеми с регистрацията на СДС се отразиха негативно на предизборната кампания на цялата коалиция. Вместо да се води предизборна кампания ръководството на СДС се занимаваше със съдебни дела. Това доведе до демотивация и разколебаване на избирателите на партията.

Въпреки това обаче „Синята коалиция“ спечели 7,95% от гласа на избирателите или 204 817 гласа като по този начин ще има един представител в ЕП – бившия външен министър в кабинет на Иван Костов (1997-2001) и бивш лидер на СДС Надежда Михайлова. Малко повече от 300 гласа не достигнаха на СДС да има втори депутат в ЕП. След ратифициране на Лисабонския договор обаче България ще има още един свой представител в Страсбург и това ще бъде Светослав Малинов от „Синята коалиция“.

От „Синята коалиция“ заявиха, че са доволни от резултатите с оглед на проблемите, които са съпътствали предизборната им кампания. От ръководството изразиха увереност, че на изборите за национален парламент ще постигнат още по-висок резултат и по този начин ще бъдат фактор при съставяне на дясноцентристко правителство.

Въпреки тези оценки на ръководството, резултатите от изборите за ЕП на „Синята коалиция“ са приблизително същите, каквито двете партии СДС и ДСБ имаха поотделно на предишните европейски избори преди две години. По време на предизборната кампания от „Синята коалиция“ заявяваха, че тяхната цел е третото място на изборите, а накрая завършиха

шести дори след НДСВ. Вероятно за този резултат оказаха влияние проблемите с регистрацията, а също така и вътрешните противоречия в СДС по отношение на реденото на партийните листи за национален парламент.

Именно листите доведоха до сериозен вътрешно политически скандал свързан с лидера на партията Мартин Димитров. Въпреки решението на партията да бъдат взети под внимание вътрешните избори като определящи за номинациите за народни представители, листите бяха пренаредени.

Това доведе до остро негодуване на представители на софийската организация на партията, които обвиниха Мартин Димитров, че е нарушил устава на партията. Мартин Димитров оглави листата в 24-и многомандатен избирателен район в София, въпреки че беше избран да води листата в Пловдив.

Областната организация на СДС в Русе също възнегодува за листите в техния избирателен район. От местното ръководство обвиниха Мартин Димитров, че едностранно е сменил от първото място спечелилия единодушното вътрешните избори в региона Румен Христов, заменен от Михаил Михайлов.

Въпреки протестите листите останаха във вида гласуван от Националния изпълнителен съвет на СДС. Тези противоречия обаче могат да се отразят негативно на резултатите на „Синята коалиция“ на изборите за Народно събрание.

По време на предизборната кампания „Синята коалиция“ представи своята управленска програма, която очерта нейните основните приоритети. В програмата са очертани трите най-големи риска пред българската икономика в условията на криза – бюджетният дефицит, фалитите на фирми и увеличаване на безработицата. Ето защо като най-важен икономически приоритет в първите дни на следващия кабинет е актуализацията на бюджета. От „Синята коалиция“ заявиха, че една от най-важните задачи на управлението на страната е възстановяване на доверието на ЕС към България. Това може да стане чрез спиране на политическата корупция и засилване на механизмите за превенция и контрол.

В областта на здравеопазването от „Синята коалиция“ предлагат демонополизация на Националната здравна каса и създаване на конкуриращи се помежду си здравни каси.

Сред другите стъпки, които от „Синята коалиция“ обещават да предприемат в случай, че участват в следващото управление е да реструктурират държавната администрация с цел нейната оптимизация. Предвижда се закриване на няколко министерства като тези на държавната администрация, извънредните ситуации, евроинтеграцията и на културата.

Според Иван Костов споразумение с МВФ може да бъде сключено само при необходимост, тъй като ако това се направи би било лош сигнал за инвеститорите.

По отношение на инфраструктурните проекти, приоритетни са изграждането на магистралите „Тракия“, „Хемус“ и „Струма“.

От „Синята коалиция“ заявиха, че ще работят усилено за съставяне на дясноцентристко правителство, което единствено е в състояние да изведе страната от кризата и да върне доверието на ЕС към България.

2.2.3. Малките десни партии

Резултатите от изборите за ЕП показаха, че нараства електоралното влияние на по-малките десни партии и коалиции. Така например коалицията „Лидер“ и „Новото време“ получи 5,7% от гласовете на избирателите като малко не ѝ достигна да изпрати представител в ЕП. Партия „Ред, законност и справедливост“ на Яне Янев също показва един сравнително добър резултат от 4,67%, което разкрива нейния потенциал с оглед изборите за Народно събрание.

За други от малките десни партии резултатите бяха разочароващи. Това доведе до разпадане на партии и коалиции и до прегрупирането им в нови – с цел политическо оцеляване и влизане в следващия парламент. Така например след изборите за ЕП движение „Напред“, получило 2,25% от гласовете на избирателите, се разпадна като отделните партии потърсиха други съюзници за парламентарните избори. ВМРО се присъедини към „Ред, законност и справедливост“ (РЗС), а Гергьовден на Любен Дилов се

отказа изобщо от участие като от партията заявиха, че дават своята подкрепа за „Синята коалиция“.

На практика се разпадна и партия Българска нова демокрация (БНД) на отцепилите се от НДСВ депутати в 40-то Народно събрание. Партията получи 0,45% от вота на избирателите. Отделни фигури на БНД бяха издигнати като мажоритарни кандидати на други партии. Така например водачът на листата на БНД на изборите за ЕП Борислав Великов стана мажоритарен кандидат на „Лидер“ и „Новото време“ в Монтана. „Синята коалиция“ пък подкрепи народния представител от БНД Валентин Милтенов, който се явява на изборите като независим кандидат издигнат от инициативен комитет.

Резултатът на „Лидер“ и „Новото време“ на изборите за ЕП беше един от най-дискутираните в публичното пространство. За пръв път от началото на демократичните промени в България се откри един до голяма степен корпоративен по своя характер вот за дадена политическа партия. Партия „Лидер“ получи този резултат вследствие контрола над хилядите работници на бизнесмена Христо Ковачки срещу когото тече досъдебно производство за източване на ДДС в особено големи размери. „Лидер“ получава най-високи резултати в райони, в които гласуват работници на Ковачки. Секционните избирателни протоколи на Централната избирателна комисия показват, че в Бобов дол за Лидер са гласували 74,45% от избирателите; в кв. Рудничар в избирателен район Перник – 75,2%; в с. Рудник – 73,5%.

Самият Ковачки отрече да е принуждавал неговите работници да гласуват за „Лидер“ като заяви, че само ги е „помолил“ за това, в което не вижда нищо нередно. Партия „Лидер“ бе обвинена от други десни партии, че е получила и гласове, които контролира Доган.

По отношение резултата на „Лидер“ не бива да се омаловажава и приноса на коалиционния ѝ партньор „Новото време“ и водача на листата Емил Кошлуков. По време на кампанията Кошлуков държеше един от най-високите рейтинги на политици в България и не случайно получи над 32 хил. гласа в преференциалното гласуване в листата на „Лидер“.

За разлика от „Лидер“, резултата на РЗС се дължи на други причини. Лидерът на партията Яне Янев заложи на една изцяло популистка кампания, като по този начин привлече протестен електорат. Основният лозунг в предизборната кампания на РЗС беше „Спри корупцията“. Популярността на Янев се увеличаваше постоянно през последните месеци поради многобройните данни, които изнесе за корупционни практики в страната, които се превърнаха във водещи новини. От друга страна Янев заложи на остра анти-ДПС реторика и на твърдения, че в Западните Родопи, населени с етнически турци и българомохамедани, тече процес на ислямизация.

2.2.4. „Атака“

Изборите за ЕП утвърдиха електоралните позиции на „Атака“ като една от водещите партии в българската политика. Националистите на Волен Сидеров получиха 11, 96% от действителните гласове или 308 052 гласа. По този начин „Атака“ повишава своя резултат от преходните избори за ЕП с над 30 000 гласа. Партията ще има двама представители в Страсбург – досегашните евродепутати Димитър Стоянов и Слави Бинев.

Волен Сидеров даде положителна оценка на резултатите за партията. Според него „Атака“ е затвърдила своите позиции и е показала, че разполага с твърд електорат и разширява своето влияние.

Кампанията на „Атака“ на изборите за ЕП мина под мотото „Не на Турция в ЕС“. Според Сидеров, Турция е заплахата за ЕС и националния суверенитет на България. Той счита, че вместо да бъдат водени преговори за присъединяване на Турция към ЕС, по-скоро трябва да се работи в посока на бъдеща интеграция с християнски държави като Украйна и Беларус.

Един от основните акценти в кампанията на „Атака“ бе свързан с искането за изплащане на компенсации в размер на 15 млрд. долара от страна на Турция за българските бежанци от Тракия, избягали в България след Първата световна война.

Освен това, от „Атака“ ще настояват пред ЕП османското робство в България да бъде признато за геноцид от страна на Турция.

По отношение на формиране на бъдещата управляваща коалиция Сидеров

заявява, че „Атака“ ще „подходи с конструктивизъм и национална отговорност“ като е готова да си сътрудничи с „всички български партии“.

В реториката на лидера на партията продължава да личи характерното от последните две години – смекчаване на радикалното говорене като в тази насока трябва да бъдат разглеждани и призивите му към останалите политически партии за национално съгласие по ключови за развитието на страната въпроси. Сред тях са развитие на икономиката и борбата с корупцията.

Едно от предизборните предложения на „Атака“ е съкращаването на държавната администрация и закриване на определени агенции, които по думите на Волен Сидеров „служат единствено за партийно назначения“.

В края на мандата на 40-ото Народно събрание парламентарната група на „Атака“ се разпадна след като беше напусната от депутатите Ваньо Хърков и Георги Димитров. По този начин „Атака“ остана с девет народни представители при необходимост десет за съществуване на парламентарна група. Причините за напускането на двамата е свързано с това, че не бяха включени в партийните листи. Хърков и Димитров обвиниха Волен Сидеров, че напълно самостоятелно и авторитарно е подредил листите – без да е съобразява със структурите на партията.

3. Общественото мнение

Резултатите от изборите за ЕП показват тенденцията на развитие на електоралните нагласи в България. Особено любопитни са социалните портрети на избирателите на отделните партии. Показателни за това са данните от проведения екзит пол на социологическите агенции по време на гласуването. Тук ще бъдат представени резултатите на социологическа агенция Алфа Рисърч.

Социалният профил на избирателите на спечелилата изборите партия ГЕРБ показва, че за нея гласуват предимно младите и хората до 50 годишна възраст. По отношение размера на населеното място, ГЕРБ получава най-голяма подкрепа в областните градове на страната. В Со-

фия и малките градове, партията също се радва на добра подкрепа. Това показва, че ГЕРБ е относително равномерно представена на територията на страната. От гледна точка на образователното равнище за ГЕРБ гласуват хората със средно и по-високо образование.

И на тези избори за ЕП, социалния профил на избирателите на БСП продължава да показва приблизително същите характеристики, каквито имаше през последните години. За БСП все още гласува по-възрастното население като близо 40% са хора над 60 години, живеещи предимно в селата и малките градове. Близо 20% от избирателите на партията живеят в София като също толкова са и тези в областните градове на страната. Това показва, че БСП все още не може да се наложи като привлекателна за по-младото поколение партия.

Резултатите от екзит пола на Алфа Рисърч показват, че близо една трета от гласоподавателите на НДСВ са представители на средната класа и преди всичко служители в държавната и общинска администрация или частни фирми. Това са социалните групи, които в най-голяма степен спечелиха от икономическия растеж и финансова стабилност през последните няколко години, през които НДСВ беше в управлението. Възрастовият състав на избирателите на партията показва, че преобладават хората на средна възраст. В материален план привържениците на НДСВ са хора със средни и по-високи доходи, като близо две трети от тях живеят в столицата и областните центрове. По отношение на образователното равнище преобладават лицата с висше или средно образование.

Екзит пола на Алфа Рисърч показва още една интересна тенденция, която до голяма степен обяснява силната подкрепа, която получи на изборите за ЕП Меглена Кунева и Антония Първанова, а именно – две трети от избирателите на НДСВ са жени.

Социалният профил на избирателите на „Синята коалиция“ не показва големи изненади, а само затвърждава тенденцията от последните няколко години що се отнася до привържениците на двете основни партии в коалицията – СДС и ДСБ. Така например близо три четвърти

от избирателите на „Синята коалиция“ живеят в големите градове, а над половината от тях в София.

В сравнение с останалите партии, избирателите на Синята коалиция се характеризират с най-високия образователен статус. Близо 60% от тях са хора с висше образование, а едва 4% имат основно. Донякъде подобен профил се наблюдава при НДСВ, но при Синята коалиция е по-категорично изразен.

Демографският състав на електората на Синята коалиция показва, че преобладават хората на средна и по-голяма възраст като делът на младите привърженици бавно, но устойчиво намалява.

Социалният профил на избирателите на ДПС потвърждава тенденцията регистрирана на всички избори в страната след промените. Над 80% от гласувалите за ДПС са жители на селата, 46% са с основно и по-ниско образование, а 83% са представители на турското малцинство. И на тези избори се наблюдават опитите за отваряне на ДПС към българския етнос. Ако на изборите през 2001 г. за ДПС са гласували едва 2% от българите, то сега това са направили 9%. Това се дължи на участието на ДПС в управлението, поради което редица българи, а и представители на бизнеса, търсят възможност за политическа кариера, получаване на постове и икономически дивиденди, чрез политическия патронаж, който партията осигурява.

Избирателите на Атака са хора със средно и по-ниско образование, жители на малки населени места и областни градове. Данните на Алфа Рисърч сочат, че в демографски план се наблюдава открояването на две специфични възрастови групи – тази между 18 и 30 години, и тази с хора над 50 години. По-младите вероятно са привлечени от патриотичната риторика и политическо поведение на Атака, докато избирателите над средна възраст отдават приоритет на теми като корупция и социално-икономическите проблеми в страната и обедняването.

4. Основни изводи и прогнози

1. Резултатите от изборите за Народно събрание доведоха до поредната трансформация на партийната система в Бълга-

рия. В новия парламент се наблюдава качествено нова конфигурация на силите като доминация имат десните партии. Освен ГЕРБ, която спечели категорично парламентарните избори, други десни партии / главно СДС и ДСБ/ в „Синята коалиция“ – наследник на автентичната десница и „Ред, законност и справедливост“ с лидер Яне Янев – консервативна и дясно-центристка формация, влязоха в следващия парламент и могат да гарантират едно солидно и широко дясно мнозинство.

Левицата в лицето на БСП преминава в опозиция след тежката загуба, която понесе на изборите. Либералния център, който се утвърди през последните години след появата на НДСВ практически вече не съществува, тъй като партията на Саксбургготски не успя да премине избирателната бариера.

И тези избори потвърдиха изключително нестабилния характер на партийната система в България – тенденция което се наблюдава през последните 10 години. За втори път след НДСВ, нова политическа партия печели убедително парламентарни избори. Друг видим белег на тази нестабилност е, че нито една партия в страната след демократичните промени не е печелила последователно парламентарни избори.

2. ГЕРБ спечели убедително парламентарните избори и ще поеме политическата отговорност за съставяне на следващото правителство, което ще оглави лидера на партията Бойко Борисов. На ГЕРБ малко не ѝ достигна, за да спечели абсолютно мнозинство, поради което сега ще потърси подкрепата на останалите десни партии. Вариантите пред Борисов са няколко. Най-вероятно той ще формира правителство с участието на „Синята коалиция“, тъй като двете партии, СДС и ДСБ, са членки на ЕНП. От друга страна обаче Борисов вероятно ще получи и по-широка подкрепа при самото гласуване на правителството. Яне Янев от РЗС вече заяви, че ще даде своята безусловна подкрепа за Борисов без това да означава задължително участие в правителството. Възможно е и „Атака“ да подкрепи ГЕРБ при гласуването на кабината.

Причините за категоричната победа на Борисов, които се разминаваха с пред-

варителните очаквания на социолозите, се дължат на няколко фактори. От една страна изострената предизборна обстановка, с постоянните сигнали в медиите за очертаващо се купуване на гласове в големи размери и за контролиран вот от корпоративни партии като Лидер, засили обществената чувствителност в посока по-висока избирателна активност и протестен вот, който ГЕРБ успя да привлече. От друга страна, изказванията на Доган и последвалите реакции в публичното пространство засилиха интересът към изборите и мотивираха избирателите да гласуват срещу цялата тройна коалиция.

Сега ГЕРБ и Бойко Борисов са изправени пред предизвикателството да отговорят на големите очаквания на избирателите, които подкрепиха партията – свързани най-вече с борбата срещу корупцията и организираната престъпност.

От друга страна ГЕРБ ще поеме управлението в една изключително тежка ситуация с оглед разрастващата се икономическата криза в страната. Това ще бъде и най-голямото изпитание за ГЕРБ и неговото правителство в краткосрочен и средносрочен план. Една от първите очаквани стъпки е да бъде направена актуализация на бюджета.

3. За „Синята коалиция“ резултатите от изборите са възможност автентичната десница отново да се върне в управлението на страната. Тези резултати обаче се разминават с очакванията на лидерите на коалицията, които бяха поставили пред себе си по-високи цели. Една от причините за това са, че голяма част от водещите фигури в „Синята коалиция“ като Костов и Екатерина Михайлова се възприемат от избирателите като „политици на прехода“, каквито негативи носят всъщност и политици от други партии, участвали в политическия живот на страната през 90-те години. Показателно за това, че българските избиратели търсят нови фигури, които не са свързани с болезнения за мнозина преход, е и резултата за новата партия ГЕРБ.

От друга страна за резултата на „Синята коалиция“ повлияха и вътрешнопартийните противоречия в СДС. След изборите, проблемите в СДС могат отново да получат ново развитие, тъй като някои от влиятелните фигури в партията

не попаднаха в парламента, поради това, че лидера Мартин Димитров пренареди изборните листи. Възможно е някои представители на СДС, които бяха против участието на партията в „Синята коалиция“, да направят опит да отстранят Мартин Димитров от лидерския пост на предстоящите вътрешнопартийни избори наесен. Едно участие на Синята коалиция в бъдещото правителство обаче може да укрепи позициите на Мартин Димитров и партията да се консолидира около него, изолирайки недоволните.

4. РЗС успя да преодолее избирателната бариера благодарение на популистката реторика и поведение на своя лидер Яне Янев. През изминалите месеци популярността на Яне Янев постоянно растеше в резултат на неговата анти-корупционна реторика. Той се запомни с поредицата от разкрития за корупция, които станаха достояние на медиите. Това определено засили вниманието на обществото към Янев, който само допреди година беше един от непопулярните политици и част от парламентарната група на ОДС.

5. БСП понесе тежка изборна загуба на парламентарните избори. Партията постигна един от най-слабите си резултати на всички проведени избори досега. Това ще доведе до сериозни вътрешнопартийни последици в БСП, а и до възможна трансформация на лявото политическо пространство.

Причините за това изборно поражение са различни – някои от тях дълбоки, а други конкретно-ситуационни. Една от причините е свързана с ниската популярност на тройната коалиция и големите проблеми с корупцията в България. Симпатизантите на левицата останаха разочаровани от политиката на БСП поради големите социални очаквания, които се разминаваха с прагматичната политика следвана от партията.

През последните няколко години, за да затвърди своите позиции, Станишев се самозатвори в един тесен кръг от приближени, което доведе до „капсулиране“ на БСП и нарушаване на диалога с членовете и симпатизантите на партията. Последните скандали с пренареждане на партийните листи, на което се възпротивиха редица местни организации само потвърждава това.

От друга страна БСП сгреша със своята стратегия за изборите. Партията очакваше, че ще се повторят резултатите от изборите за ЕП, където разликата между ГЕРБ и БСП не бе толкова голяма. Това доведе до едно подценяване и високомерие от страна на партийното ръководство и най-вече от премиера и лидер на БСП Станишев, който водеше една крайно негативна кампания срещу десницата.

Възможно са процеси на активизация на групировките около Румен Овчаров и Румен Петков в посока търсене на отговорност от Станишев. Вероятно и президента Първанов ще повлияе на бъдещите процеси в БСП, с лостовите на влияние над партията, с които разполага.

6. След парламентарните избори ДПС ще остане в политическа изолация. Причините за това са силните обществени настроения срещу партията, която беше част от две поредни правителства на страната. Партията си създаде обществен образ на организация, която прави политика „на тъмно“ и „задулисно“, не без „помощта“ на редицата изявления на лидера Ахмед Доган. Последното изказване на Доган, че той „разпределя порциите на финансиране в държавата“ беше особено скандално и предизвика силно обществено недоволство. Именно високомерното и арогантно на моменти поведение на Доган, изостри силно предизборната кампания. Доган целеше да мотивира докрай своите избиратели, което и постигна – ДПС спечели най-високия си изборен резултат досега, но с цената на политическа изолация. ДПС разширяваше постоянно своето електорално присъствие към български региони в годините, в които беше в управлението – най-вече поради клиентелистките практики, които упражняваше. В опозиции вероятно партията ще се „свие“ отново в рамките на традиционния си етнически електорат.

7. НДСВ не успя да преодолее избирателната бариера, което вероятно ще означава политическа гибел за партията. Тези резултати само потвърдиха тезата, че успеха на НДСВ на изборите за ЕП се дължи на кандидатурата на Меглена Кунева, която получи силен мажоритарен вот като личност. Оттук нататък на НДСВ й предстои трудното изпитание да оце-

лее като извънпарламентарна партия. Това би било особено трудно, тъй като до голяма степен партията разчиташе на своето участие във властта, а и самата тя бе изградена като електорална партия, която мобилизира своите ресурси само по време на избори.

Лидерът на НДСВ Симеон Сакскобургготски подаде оставка и вероятно ще се оттегли от активната политика. Това ще доведе до вътрешнопартийни борби за лидерския пост между отделните групировки в партията. Твърде възможно е редица влиятелни политици да напуснат партията или да се оттеглят от политиката като своя лидер. Мнозина от тях дойдоха в партията от академичните среди или бизнеса и сега отново могат да се върнат на предишното си поприще.

8. „Атака“ затвърди и на тези парламентарни избори своите позиции, но не успя да разшири своето електорално влияние. Причините за това са, че други политически партии, най-вече ГЕРБ и РЗС на Яне Янев, използваха послания характерни за реториката на „Атака“ като например анти-ДПС говоренето и призивите за борба с корупцията. От „Атака“ се надяваха, че в ситуация на един фрагментиран парламент двете основни партии при необходимост могат да я поканят за коалиционен партньор. При сегашната ситуация обаче пред „Атака“ има две възможности – да подкрепя бъдещото дясноцентристко правителство без да участва в него или да бъде негова опозиция. Ако „Атака“ предпочете да бъде опозиция на ГЕРБ и десницата, то това ще доведе до „завой“ наляво и използване на социално-популистка лява реторика, каквато партията демонстрира напоследък. Показателно за това е предизборната ѝ програма в която има редица крайно леви икономически виждания. Засега ръководството на „Атака“ избра първия ваяриант.

За редактора:

Проф. доктор на философските науки Георги Карасимеонов е ръководител на катедра „Политология“ в СУ „Св.Климент Охридски“, директор на Института за политически и правни изследвания и главен редактор на списание „Политически изследвания“. От 1991 до 1998 г. е бил председател на Българската асоциация за политически науки.

Контакт: ipls@dir.bg

Адрес

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
П.К. 958
ул. Княз Борис I 97
1000 София, България

Заявки

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
Емилия Бургазлиева
e-mail: office@fes.bg
факс: (+359 2) 9802438

Всички текстове са достъпни онлайн
www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация,
принадлежат на автора/авторите и не
отразяват непременно позицията
на Фондация Фридрих Еберт.